

בין היתר, עומדת ישראל על כך, שילד שגילו מעל ל-16 ושלכאורה יכול היה להירשם ע"פ הצו שמראשית שנת 1995, אינו זכאי לרישום. יצוין, כי הצו לא בוטל מעולם, וכי המנשר בדבר יישום הסכם הביניים קובע, כי הדין ותחיקת הבטחון שחלו בשטחים טרם להסכם הביניים, ימשיכו לחול כל עוד לא בוטלו.

באפריל 1997 הגיש המוקד להגנת הפרט עתירה לבג"צ בעניינן של חמש משפחות בהן סירבה ישראל לרשום של ילדיהם בשל היותם בני יותר משש עשרה שנים. המדובר בבני נוער בגילאי שבע עשרה, החיים עם בני משפחותיהם בשטחים, לומדים או עובדים כאן, אך מנועים מלהחזיק בתעודת זהות. אחיהם הצעירים של נערות ונערים אלה הם תושבי השטחים, וכך גם אחד ההורים (או שניהם). בכל המקרים, נסיונות קודמים לרשום את הילדים נכשלו: בין משום שהילד היה בן למעלה מ-5 בעת הנסיון לרשמו, בין בשל הסירוב הגורף לבקשות לאיחוד משפחות שהוגשו בעבר עבור הילדים ובין בשל הסירוב של המינהל האזרחי ליישם את ההסדר שנקבע בינואר 1995. המוקד להגנת הפרט טען, כי עניינית ומהותית זכאים הילדים להירשם, בהתאם לצו משנת 1995 שטרם בוטל. בעקבות העתירה הביעה המדינה נכונות להסדיר את התושבות של העותרים ושל אנשים במצבם, אך זאת מבלי להודות בזכאותם להירשם ע"פ הצו.

החזרת כספי אגרות שנגבו שלא כדין

בעייתן הכאובה של המשפחות הפרודות בשטחים היתה מקור לא-אכזב של הכנסה למינהל האזרחי. אגרות גבוהות שולמו עבור בקשות לאיחוד משפחות (שהיו, ככלל, מסורבות או אף נותרות ללא מענה), עבור רשיונות ביקור ועבור הארכתם של הרשיונות. משהוכרה הזכאות של חלק מהמשפחות לחיות בשטחים ע"פ רשיונות ביקור ארוכי טווח, דרש המימשל הצבאי ממשפחות אלה לשלם אגרות גם באורח רטרואקטיבי, עבור התקופות בהן שהה אחד מבני הזוג בשטחים באורח לא חוקי, כדי להימצא במחיצת בן זוגו. לעתים הגיע גובה הסכומים לאלפים רבים של שקלים. במציאות הכלכלית של השטחים, הטילה מדיניות זו עול בלתי אפשרי על משפחות מעוטות הכנסה ממילא. מצב זה הוביל את המוקד להגנת הפרט לדרוש בהסדרים מאוחרים יותר (בתחילת שנת 1994), הסכמות המגבילות את סכומי האגרות הנגבות מהתושבים. בין היתר, הוסכם, כי לא תיגבנה עוד אגרות באורח רטרואקטיבי.

במקרים רבים הפר המינהל האזרחי את התחייבויותיו בנוגע לאגרות. נגבו אגרות באורח רטרואקטיבי, ורשיונות הוארכו שוב ושוב לחודש אחד בלבד באגרות שתמורתן היה המבקש זכאי לשישה חודשי הארכה. פניות בכתב להשבת הכספים עלו בתוהו, ובנובמבר 1995 פנה המוקד לבית המשפט בשמן של תשע משפחות ותבע מהמדינה את סכומי הכסף שנגבו מהן שלא כדין. המדינה הודתה, אמנם, כי במרבית המקרים היתה הגבייה שלא בהתאם

לנהלים, אולם סירבה להשיב את הכסף. לטענת המדינה, משהועברו הסמכויות בענייני מרשם האוכלוסין ורשיונות הביקור לידי הפלסטינים, עברו עמן גם החבויות הקשורות בהן. טענותיהם של התושבים כלפי הממשל הישראלי צריכות להיות מופנות היום לרשות הפלסטינית. המדינה הסתמכה על חוק יישום הסכם הביניים, הקובע כי בתי המשפט הישראליים לא ידונו בתובענות נגד המדינה (להוציא תובענות של ישראלים או תיירים לישראל) שיסודן בתחומי האחריות שהועברו לידי הרשות הפלסטינית. הדיון בתביעה עבר, על כן, תפנית, ונסב על החוקתיות של הוראה זו של חוק היישום, ועל תחולתה לגבי עניינם של התובעים. במאי 1997 פסק בית משפט השלום לטובת המדינה, והמוקד להגנת הפרט ערער לבית המשפט המחוזי. בלחץ שופטי בית המשפט המחוזי, הסכימה המדינה להשיב את הכספים שהודתה שנגבו שלא כדין. לגבי שארית התביעה, הוחזר הדיון לבית המשפט השלום. עם פתיחת הדיון בבית המשפט השלום, הסכימה המדינה לשלם גם את הסכומים הנוותרים.

* * * * *

הפירוט שנמסר כאן מתאר רק חלק מהבעיות הקשות המאפיינות את נושא איחוד המשפחות בגדה ובעזה. המוקד ממשיך לטפל באספקטים השונים של בעיה זו.

* * * * *

במהלך 1997 טופלו במוקד 129 פניות שונות בקטגוריה של תושבות גדה, מתוכן 25 הפניות שנתקבלו לראשונה ב-1997.

במהלך השנה עלה בידי המוקד להביא לפתרון בעיותיהן של 63 מן המשפחות הללו. בשבע מהפניות סירבה ישראל לאשר את הבקשות לאיחוד משפחות או את הבקשות להחזרת מגורשים.